

David Hume som politisk teori

BOKOMTALE: Att ge ett nytt perspektiv på en kanoniserad författare är ingen banal insats. Petter Nafstads kompakta *Sivilisasjonens sårbarhet* lyckas både ge en nytänkande och pedagogisk översikt över ett författarskap, samt visa på dess aktualitet för dagens politiska frågor.

Jens Norrby, doktorgradstipendiat i idé- och lärdomshistoria ved Göteborgs Universitetet

Bokens ansats och upplägg

Filosofiprofessor Petter Nafstads bok *Sivilisasjonens sårbarhet: David Humes analyse av samfunnsmessig utvikling* gavs ut i juni 2017 av Universitetsforlaget. Bokens ambition är att ta ett nytt grepp om den skotske filosofen [David Humes](#) (1711-1776) författarskap – ett åtagande som traditionellt sett riskerar att bli en i mängden och som redan i september följdes upp av statsvetare Dennis C. Rasmussens bok om Humes relation till [Adam Smith](#) (1723-1790). I dessa ansatser så har Hume allt som oftast tolkats främst i ljuset av teoretisk-filosofiska frågeställningar som tagit sin utgångspunkt i hans centrala roll inom empirismen. Nafstad särskiljer sig genom att närma sig Hume med ett politiskt snarare än ett epistemologiskt intresse – en ansats som låter honom visa på Humes centrala roll i utvecklandet av en ny förståelse av samhället. Humes tänkande befinner sig enligt Nafstad i en process där vetandet om samhället i allt högre grad fragmenteras från en holistisk samhällsfilosofi till tydligt åtskilda discipliner: ”i omdanningen av socialfilosofi til samfunnsvitenskap.” (s. 93) Placeringen av Humes tänkande i ett vägskäl där socialfilosofi sakta börjar röra sig mot det vi idag känner till som statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi ger Nafstad möjlighet att läsa Humes texter i ett ljus som skänker dem nyfunnen aktualitet. Hume blir hos Nafstad både en central länk i en historisk utveckling, men också en samhällsteoretiker med intressanta perspektiv på en tid vars politiska turbulens bär likheter med vår egen.

Boken är uppdelad i tre delar, vilka Nafstad argumenterar motsvarar mot tre återkommande dimensioner i Humes tänkande. I den första delen bearbetar han Humes syn på frågor om politisk gemenskap, hur man inom ett samhälle uppnår politisk balans och hur man bör förstå rättsstatens framväxt. Den andra delen redogör för Humes syn på ekonomins relation till staten, behovet av internationellt ekonomiskt samarbete och faran i allt för omfattande reglering. Den tredje och sista delen studerar samhället från individens perspektiv och undersöker hur Hume ser på människor som gemenskapssökande varelser formade inom ramen för ett visst samhälles rådande normer och föreställningar. Även frågor som kan ses som tillhörande snarare en privat sfär – så som det mellanmännliga sociala samspelet eller olika personlighetstyper – är för Hume centrala aspekter i en fullständig förståelse av samhällets utveckling.

Dessa tre delar är självklart djupt sammanbundna och bildar tillsammans det Hume studerar som samhället: vilket både kan förstås ur ett politisk, ett ekonomisk och ett medborgerligt perspektiv.

Uppdelningen av boken går helt i linje med Nafstads antagande om Hume som en nyckelperson i utvecklandet av samhällsvetenskaperna och de tre delarna kan ses som vagt motsvarande en statsvetenskaplig, en nationalekonomisk respektive en sociologisk ingång i frågan om samhället. Hume själv förkastar inte på något sätt idén om socialfilosofi (han står snarare mitt i denna tradition), men Nafstad kan visa på hur hans tänkande bär med sig idén om att olika aspekter av samhället förstås bäst på olika vis. Trots Humes bästa intentioner så kom hans tänkande att spela en central roll i en tradition som med tiden allt mer förkastade tilltron till en holistisk "samhällsfilosofi". I dess ställe växte det fram ett flertal olika discipliner med sina egna metoder och sina egna kunskapsområden.

Hume aktualiserad

Även om Nafstad på ett förtroendegivande vis lyckas binda samman de tre dimensionerna till en filosofisk helhet så råder viss dissonans mellan författarintentionerna i de tre delarna. Framförallt i den första delen, men även i den sista, speglas Humes tänkande aktivt i vår egen tid och Nafstad ämnar närmast att inspirera läsaren att se sin samtid genom Humes ögon. Den andra delen går däremot i en annan riktning, och syftar snarare distansera läsaren från materialet genom kontextualiserande och förfrämligande texttolkningar. Båda ingångarna är akademiskt försvarbara och fruktsamma men de skulle kunna arbetats samman smidigare.

Enligt min mening är nämligen ett av Nafstads stora bidrag med den här boken – något som verkligen har en inspirerande potential – de övertygande parallellerna han kan visa på mellan perioden efter 1688 och idag. Frågor om hur man inom ett samhälle hanterar och drar fördelar av till synes oöverkomliga åsiktsskillnader ekar spökligt bekant bland dagens åsiktskorridorer och filterbubblor. Med begrepp som "civilized dissensus" och "balance of authority" (ett tillstånd då varje grupperings maktambitioner sammanfaller med dess faktiska inflytande) sökte Hume finna grunderna för en ordnad och framåtblickande politisk diskurs i en tid av polariserande åsiktsklyftor. Hur bygger man en stabil samhällsordning där medborgarna inte är ense om hur? Nafstad gör också explicita kopplingar till samtiden för att förklara sina resonemang, ibland genom att visa på hur samma politiska begrepp diskuteras idag, och ibland genom att förklara dåtida fenomen med moderna liknelser (som när han liknar medeltida baroner med kriminella gängledare). Samtiden blir ett verktyg genom vilket Nafstad både förklarar och aktualiserar Hume på ett humoristiskt och avslappnat vis.

LES OGSÅ: [En naturlig disponert miljöfilosofi](#) • [Den store flokkens politikk](#)

De historiska, kontextuella skillnaderna skulle dock kunna redogöras för med en större tydlighet. Den mer presentistiska aktualiseringen och den förfrämligande kontextualiseringen kommer nämligen sällan samtidigt i *Sivilisasjonens sårbarhet* – ett faktum som gör det svårt att avläsa till vilken grad Nafstad anser Humes tankar applicerbara idag. I den första delen finns intressanta utläggningar om Humes syn på den intellektuelles roll i samhällsdebatten, en bild som kompliceras

i del två när det blir tydligt vilka grupper Hume ansåg borde uteslutas ur densamma. I del två lyser överhuvudtaget de samtida aktualiseringarna med sin frånvaro och även om det är ett intressant kapitel som grundar sig i en noggrann läsning utav Hume så skiljer det sig i karaktär från de två andra. De partier som är aktualiserande men inte kontextualiserande riskerar att läsaren misstolkar vad Hume faktiskt menade, medan de som kontextualiserar utan att aktualisera riskerar att reducera Humes tankar till något förflutet eller överspelat. En mer systematisk redogörelse för hur man kan förstå Humes idéer kontextuellt, för att sedan applicera dem idag, hade skänkt framställningen ytterligare spets.

Detta sagt, genom boken visar Nafstad hur Hume kan ge oss nya ingångar till en tid av ett polariserat politiskt klimat. Även om dessa ingångar hade kunnat presenteras med mer konsekvens så bidrar Nafstad med ett intressant perspektiv för såväl den erfarne som den oinitierade läsaren.